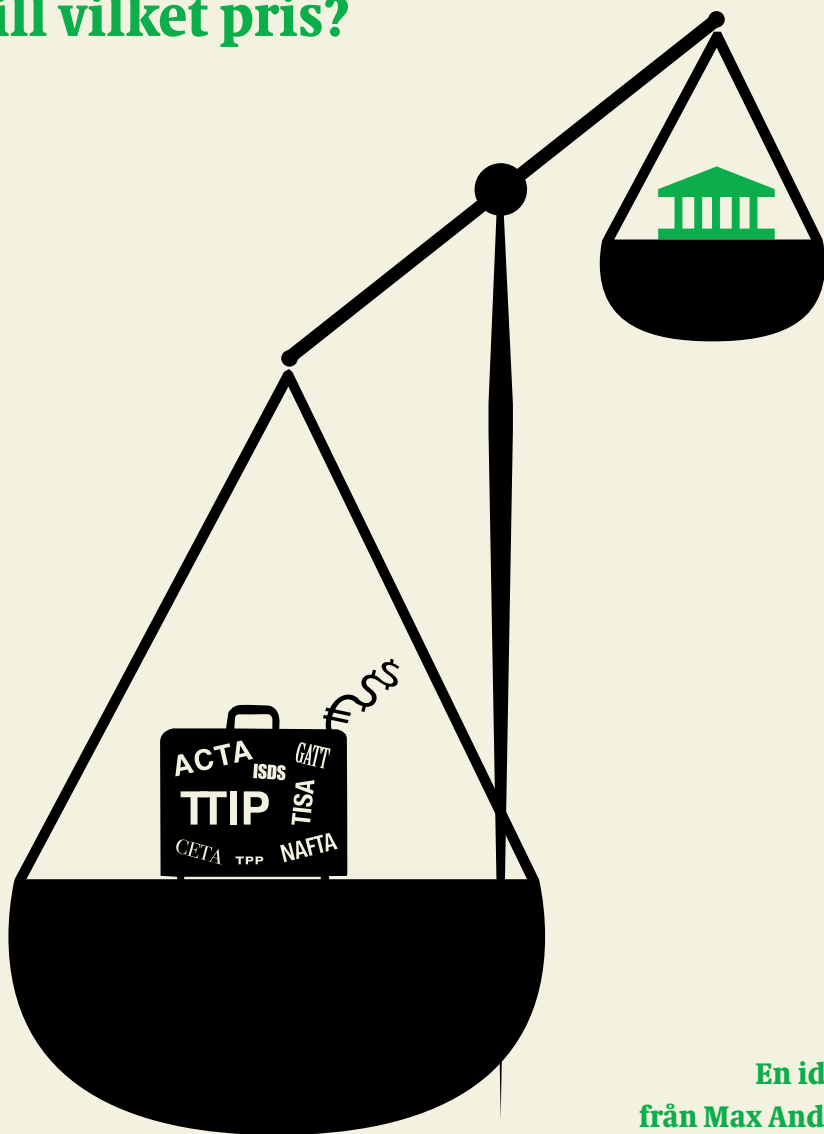

FRIHANDEL

– till vilket pris?

En idéskrift
från Max Andersson

De Gröna | Europeiska fria alliansen
i Europaparlamentet

miljöpartiet de gröna

FÖRORD

EU ÄR JUST nu inblandat i omfattande förhandlingar om internationella handelsavtal som kan sätta upp nya ramar för både ekonomin och demokratin. Förhandlingar om särskilda avtal med USA, Kanada och Japan är redan långt gångna. Frihandelsavtalen handlar inte bara om fri handel och att montera ned tullar mellan länder. Det arbetet är i stor utsträckning redan gjort. De nya handelsavtalen handlar istället om ett omfattande regelsamarbete och försök att avskaffa det som vissa kallar handelshinder men som ofta handlar om regler och lagar för att skydda människor och miljö.

Frihandelsavtal är politik. Just därför behövs en bred debatt om vad som faktiskt håller på att förhandlas bort bakom mer eller mindre stängda dörrar i EU. Vi miljöpartister anser att fri och rättvis handel är bra. Men avtal som riskerar att påverka vår livsmedelssäkerhet, vårt klimatarbete och begränsa vår möjlighet att lagstifta till skydd för folkhälsa och miljö i framtiden är dåligt. I slutändan handlar det om vilket samhälle vi vill ha och vilka värden vi vill skydda.

Det här är en fråga som jag och gröna gruppen jobbar mycket med i EU-parlamentet. Vi granskar handelsavtalen kritiskt och vi använder de verktyg vi har för att påverka deras innehåll. Men till syvende och sist bygger vårt inflytande på att människor engagerar sig. Det går att påverka. År 2012 lyckades vi stoppa ACTA-avtalet i EU-parlamentet efter att EU-kommissionen

” Frihandelsavtal är politik. Just därför behövs en bred debatt om vad som faktiskt håller på att förhandlas bort bakom mer eller mindre stängda dörrar i EU.

vägrat lyssna på kritiken. Internationella handelsförhandlingar är komplicerade, men människors kunskap och engagemang ger oss möjlighet att förändra.

Detta är den första idéskriften i en kommande serie skrifter om EU och grön politik så som klimatpolitik, integritetsfrågor, IT-politik och EU-kritik. Vi har för lite debatt om ideologi och för mycket tro på enkla lösningar. Jag hoppas att de här skrifterna ska bidra till att bredda debatten och gå på djupet i några av vår tids viktigaste politiska frågor.

Max Andersson,
EU-parlamentariker

INLEDNING

JUST NU FÖRHANDLAS flera stora handelsavtal i EU. Det är bland annat **TTIP** mellan EU och USA, **CETA** mellan EU och Kanada och **TISA** mellan ett tjugotal länder inom WTO och EU. Dessa handels- och investeringsavtal kan komma att få stor betydelse för både miljölagstiftning, livsmedelsproduktion och arbetsvillkor i Sverige och övriga världen.

En ökning av handeln kan föra med sig många goda saker genom mer samarbete mellan länder och bidra till ett ökat välbefinnande. Men ökad handel kan också få negativa konsekvenser genom till exempel höjda klimatutsläpp när allt fler varor transporteras över världen. Frihandel är inget självändamål utan ett medel för att uppnå andra samhällsmål. Sverige ingår idag i ett stort antal handelsavtal och det är inte frihandelns vara eller inte vara som vi behöver diskutera. Det vi behöver diskutera är hur de avtal som nu förhandlas sätter en helt ny standard för frihandelsavtal och kan komma att diktera villkoren för demokratin under lång tid framöver.

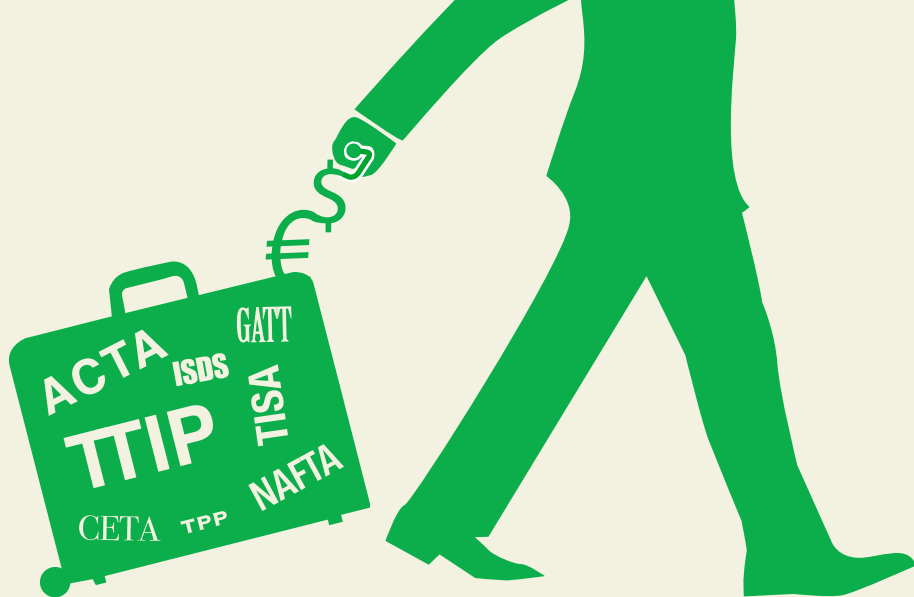
Historiskt sett byggde handelsavtal på att länder sänkte sina tullar samtidigt för att öka handeln och tillväxten. Men idag har EU, USA och WTO redan tagit bort de flesta tullarna och att avskaffa de sista förutspås inte få särskilt stor ekonomisk effekt. Därför har moderna handels- och investeringsavtal inriktat sig på så kallade "icke tariffära handelshinder" – vilket i många fall utgörs av regler och lagar som stiftats för att skydda människor och miljö.

” **De avtal som nu förhandlas sätter en helt ny standard för frihandelsavtal och kan komma att diktera villkoren för demokratin under lång tid framöver.**

Ur ett näringslivsperspektiv kan dessa regler uppfattas som ett hinder, men för medborgarna kan det vara något bra. Det kan handla om arbetsrätt och sociala skyddsnät, regleringar som begränsar kemikalier i livsmedel eller kampanjer och subventioner för att gynna lokalt producerade varor.

Handelsavtalen förhandlas i regel utan någon större insyn, och starka lobbyintressen driver på för att minska handelshinder och därmed kringgå demokratiskt tagna beslut om miljöstandarder eller arbetsrätt. Det är en utveckling som började redan på 90-talet och framåt med handelsavtalen **NAFTA**, **GATT** och **ACTA** som förskjutit makten mot starka näringslivsintressen bort från nationellt självbestämmande och medborgarinflytande.

Traditionellt har Sverige förhållit sig positiv till frihandel. Det har gällt såväl borgerliga som socialdemokratiska regeringar och såväl näringslivet som fackföreningsrörelsen, då man haft hopp om att en ökad handel ska leda till en starkare ekonomi och fler jobb. Under 70- och 80-talen var frihandel en stor fråga i samhällsdebatten, inte minst i relation till krav på en mer rättvis handel i hela världen. I och med de nya handelsavtalen har frågan återigen seglat upp på dagordningen. Det är bra då de nya handelsavtalen handlar om så mycket mer än fri handel. Det handlar inte minst om miljö, folkhälsa, demokrati och frågan om hur långt företagens rättigheter ska kunna sträcka sig i frihandelns goda namn.

ORDLISTA

ACTA ANTI-COUNTERFEITING TRADE AGREEMENT, var ett handelsavtal som syftade till att stärka skyddet för immateriella rättigheter, såsom patent- och upphovsrätt. Förhandlingarna fördes till stor del under sekretess och EU-parlamentet röstade 2012 ner förslaget.

CETA COMPREHENSIVE ECONOMIC AND TRADE AGREEMENT, är ett handelsavtal som nyligen förhandlats färdigt mellan EU och Kanada, och som i likhet med TTIP innehåller tvistlösningsmekanismen ISDS. Avtalet är färdigförhandlat men inte undertecknat och förväntas träda i kraft tidigast 2016.

NAFTA NORTH AMERICAN FREE TRADE AGREEMENT, är ett handelsavtal mellan Mexiko, Kanada och USA som antogs 1993 och trädde i kraft 1 januari 1994.

GATT GENERAL AGREEMENT ON TARIFFS AND TRADE, är ett multilateralt handelsavtal som kom till med avsikten att öka internationell handel genom minskade tullavgifter, handelskvoter och andra handelshinder. Avtalet skrevs 1947 i Genève och kom från och med 1995 att ingå som ett huvudavtal inom Världshandelsorganisationen (WTO).

TPP TRANS PACIFIC PARTNERSHIP, är ett handelsavtal som sedan 2014 förhandlas mellan en mängd länder runt Stilla havet, däribland USA, Mexico, Japan, Australien och Singapore.

TTIP TRANSATLANTIC TRADE AND INVESTMENT PARTNERSHIP, är det handels- och investeringsavtal som just nu förhandlas mellan EU och USA

TISA THE TRADE IN SERVICES AGREEMENT, är ett handelsavtal under förhandling inom WTO och EU som syftar till att liberalisera handeln med tjänster. Avtalet omfattar bland annat finansiella tjänster, telekomtjänster, e-handel, sjöfart och ska göra det lättare för människor att tillhandahålla tjänster utomlands.

ISDS INVESTOR-STATE DISPUTE SETTLEMENT (ISDS), är en tvistlösningsmekanism i internationella handels- och investeringsavtal som syftar till att ge privata investerare möjlighet att stämma stater för förändringar i exempelvis lagstiftning som påverkar företagets investeringar i landet. Sådana förändringar kan innefatta stärkta konsumentskyddslagar, förbud mot miljöfarliga kemikalier eller ett stopp för vinster i välfärden. ISDS finns i en mängd bilaterala handelsavtal och har kommit att användas allt mer på senare tid. Stämningförfarandena sker, med rättslig grund i det aktuella avtalet, i en så kallad skiljedomstol utanför de nationella rättssystemen.

© BF Peter-Ashley | www.flickr.com/photos/p22earl/3297492023/

TTIP

– världens största
frihandelsområde

SEDAN SOMMAREN 2013 förhandlar EU och USA om ett handelsavtal som kallas TTIP (Transatlantic Trade and Investment Partnership). Avtalet handlar om betydligt mer än frihandel, och kan påverka existerande och framtida lagstiftning på många områden, inte minst vad det gäller miljöskydd, konsumentskyddslagstiftning och grundläggande medborgerliga rättigheter. Avtalet innebär ett omfattande regulativt samarbete, vilket innefattar att få regler och standarder på exempelvis miljöområdet att fungera bättre ihop för att öka handeln. Det skiljer sig väsentligt från klassiska frihandelsavtal som fokuserade på att minska tariffära handelshinder såsom tullar, skatter och andra avgifter som drabbar importerade varor.

Syftet med avtalet är att skapa världens största frihandelsområde och förhoppningen är att det ska leda till ekonomisk tillväxt och nya arbetstillfällen på

båda sidor Atlanten genom att underlätta för mer handel. Men förhandlingarna har till största delen skett bakom stängda dörrar och avtalet har fått hård kritik från civilsamhället.

TTIP beskrivs av många förespråkare som en vitamininjektion till ekonomin, med tillväxt och jobb som följd. Men de beräkningar som ligger till grund för dessa påståenden bygger ofta på orealistiska antaganden eller scenarier som utelämnar de negativa ekonomiska konsekvenserna av ett försämrat skydd för människor och miljö. EU-parlamentets egen forskningstjänst (EPRS) har i en rapport slagit fast att det är mycket svårt att avgöra de ekonomiska effekterna av TTIP och inte ens effekterna i de mest ambitiösa scenarierna är särskilt stora för den ekonomiska tillväxten.

Den svenska myndigheten Kommerskollegium utförde år 2012 en studie för att beräkna de potentiella ekonomiska vinsterna med TTIP för Sverige. I deras mest optimistiska scenario där samtliga tullar samt 50 procent av de politiskt påverkbara icke-tariffära handelshindren avskaffas, så förväntas svensk BNP bara öka med 0,18 % från och med år 2027.

Argumentationen om att ökad handel skapar tillväxt och i sin tur jobb känns igen från folkomröstningen om EMU under 2003. Under folkomröstningen tog förespråkarna fram glädjekalkyler som lovade att valutaunionen skulle leda till stor tillväxt och många nya jobb i medlemsländerna, men idag vet vi att det inte blev så.

DEMOKRATIN URHOLKAS

HANDEL ÄR ETT AV de områden där EU och inte medlemsstaterna själva förhandlar och ingår handelsavtal. Det är ännu inte klart om riksdagen och de andra nationella parlamenten kommer att få rösta om TTIP och ges en chans att godkänna eller förkasta det. Det bestäms av vad avtalet som förhandlas fram till slut innehåller.

Trots återkommande krav på en öppen och transparent process har avtalet omgärdats av ett stort hemlighetsmakeri och förhandlingarna hålls under sekretess. Såväl folkvalda politiker, både från EU-parlamentet, de nationella parlamenten och regeringarna, liksom civilsamhället har bristfällig insyn i förhandlingarna. Enligt en undersökning från Corporate Europe Observatory, en organisation som granskar lobbyismen inom EU, har EU-kommissionen haft inte mindre än 560 möten med olika intressenter inför förhandlingarna om handelsavtalet. Över 90% av dessa möten var med representanter från ekonomiska särintressen. EU går idag de starka ekonomiska intressenas ärenden och det är inte konstigt att avtalet ser ut att innehålla det företagen helst vill ha.

Ett av de områden som blivit mycket uppmärksammat i TTIP avtalet hittills är den kontroversiella tvistelösningsmekanismen – Investor state dispute settlement (ISDS). Tvistelösningsmekanismen är ett verktyg som ger möjlighet för utländska investerare att utifrån avtalets innehåll stämma stater utanför nationella domstolar.

ISDS ger investerare möjlighet att driva rättsprocess mot en stat om de anser sig vara föremål för exempelvis diskriminerande eller orättvis behandling. Anledningen till att ett investeringsskydd och tvistelösningsmekanismer som ISDS finns i många handelsavtal är att de ska skydda investerare i länder med mer instabila politiska eller juridiska system, där exempelvis ett plötsligt förstatligande eller förändrade politiska förhållanden kan göra att utländska investerare blir av med sin produktion eller förbjuds att bedriva verksamhet.

© BY Richard Fisher | www.flickr.com/photos/richardfisher/15489172602

ISDS finns idag i en mängd bilaterala handels- och investeringsavtal. På senare tid har de kommit att användas allt oftare, och det är tydligt att systemet har börjat missbrukas. Avtal där ISDS finns med har generellt ingåtts med utvecklingsländer eller länder med bristande rättssystem och omfattar bara enskilda områden. Skulle ISDS bli verklighet i TTIP skulle den omfatta nästan alla handelsområden och halva världsekonomin.

Investerare har redan idag grundläggande skydd i enlighet med nationell rätt i det land de investerat och det finns få skäl att ge utländska företag rätt att utmana stater utanför de nationella rättssystemen.

EXEMPEL PÅ FALL DÄR ISDS MISSBRUKATS

Neutrala cigarettpaket i Australien

Den australiensiska regeringen beslutade 2011 att införa standardiserade och neutrala förpackningar för cigaretter för att minska tobakskonsumtionen och därigenom förbättra folkhälsan i landet. Omfattande forskning visar att utformningen av cigarettpaketet påverkar huruvida unga människor börjar röka, och lagen väntas kunna rädda livet på många australiensiska medborgare. Ett av världens största tobaksbolag, Philip Morris, har nu stämt Australien då bolaget menar att det innebär en expropriering av deras varumärke och en orättvis behandling av deras investeringar i landet. Australiens högsta domstol valde att lägga ned fallet men företaget driver fallet vidare via en privat skiljedomstol. Fallet är ännu inte avgjort.

Svenska Vattenfall stämmer Tyskland

Svenska Vattenfall har stämt Tyskland två gånger. Det första fallet rörde Hamburgs beslut att införa striktare miljökrav på ett planerat kolkraftverk som Vattenfall avsåg upprätta. Fallet slutade med förlik-

ning och Hamburg drog tillbaka delar av miljökraven. Den andra stämningen skedde efter att den tyska regeringen tagit beslut om att fasa ut kärnkraften. Vattenfall som också äger kärnkraftverk i Tyskland har krävt den tyska staten på 43 miljarder kronor för uteblivna intäkter från bolagets kärnkraftverk i landet. Tidigast om några år kommer den internationella skiljedomstolen i Washington att avgöra tvisten.

Förbud mot vinster i välfärden i Slovakien

Under 2011 stämde det holländska försäkringsbolaget Achmea Slovakien för att man förbjudit privata vinster i välfärdssektorn. Slovakien tilldömdes i en skiljedomstol att betala holländska Achmea 22 miljoner euro. Slovakien har försökt få beslutet ogiltigförklarat, men hittills utan framgång. Detta trots att lagen om att förbjuda vinstdrivande aktörer i välfärdssektorn drogs tillbaka.

Kanada stäms för stopp mot fracking

Företaget Lone Pine Resources stämmer, inom ramen för NAFTA-avtalet, den kanadensiska staten på 1,6 miljarder kronor i kompensation för att delstaten Quebec infört ett tillfälligt förbud mot användandet av fracking. Fracking är en metod för att utvinna fossila bränslen som kritiserats för sin stora miljöpåverkan. Fallet pågår.

FAROR FÖR VÅR HÄLSA, MAT OCH MILJÖ

TTIP KAN ÄVEN komma att få stor betydelse för vår framtida livsmedelsproduktion och handeln med jordbruksprodukter i både EU och USA. Miljö- och konsumentorganisationer befarar att försiktighetsprincipen kan komma att ifrågasättas i avtalet vilket riskerar att underminera standarder gällande livsmedelssäkerhet, miljöskydd och hälsa.

Skilnader i livsmedelssäkerhet har länge varit en källa till handelsrelaterade konflikter mellan EU och USA. USA har vänt sig till WTO med klagomål rörande EU:s restriktioner vad gäller exempelvis tillväxthormoner till djur (som är tillåtet i USA men förbjudet i EU). Eftersom handelsavtalets syftar till att regler och lagar i länderna närmar sig varandra finns en risk för att vi kommer få sänkta standarder vad gäller livsmedelskvalitet och miljökrav. Om vi tillåter import av amerikanska produkter som har lägre produktionskostnader på grund av lägre miljö- och hälsokrav i USA riskerar det att leda till ett ökat tryck från europeiska producenter att sänka sina standarder.

Även den offentliga sektorns möjlighet att ställa krav på ekologiskt eller lokalt producerad mat till sina verksamheter kan påverkas av utfallet i TTIP-förhandlingarna. En viktig bestämmelse i många frihandelsavtal är så kallad nationell likabehandling vilket betyder att regeringar inte gör någon åtskillnad mellan varor som produceras av lokala företag och varor som tillverkas av utländska företag utanför landets gränser. Att gynna den lokala industrin kan tvärtom utgöra olaglig diskriminering. TTIP riskerar därmed att försvåra för en resilient livsmedelsproduktion med ökad andel ekologisk och närproducerad mat.

Man kan även räkna med att risken för att stater blir stämnda på miljardbelopp i ISDS-tribunaler kommer att ha en dämpande effekt på arbetet med att förbättra miljölagstiftningen. Denna så kallade ”chilling effect” gäller inte minst på miljö-, livsmedel- och kemikalieområdet där det finns mycket som behöver förbättras.

KEMIKALIER PÅ FÖRHANDLINGSBORDET

ETT AV DE mest kontroversiella frågorna i TTIP förhandlingarna handlar om kemikalier och regleringen av dessa för att skydda människor och miljö. Miljöorganisationer på båda sidor Atlanten har varnat för att ett omfattande samarbete på detta område kan få allvarliga konsekvenser på kemikalieområdet på grund av de olika system för att reglera kemikalier som man har idag.

I EU är det försiktighetsprincipen som är grunden i regleringen av kemikalier. Detta regleras i REACH-lagstiftningen. Det innebär att det är tillverkarens och importörens ansvar att visa att kemikalierna inte utgör en hälso- eller miljörisk. I USA fungerar det omvänt. Där är det upp till den ansvariga myndigheten att bevisa att en kemikalie som introducerats på marknaden utgör en så stor risk att den måste tas bort från marknaden. Systemet i USA har visat sig fungera dåligt, då det har varit svårt att påvisa att enskilda kemikalier utgör en stor risk. Man har sedan lagen introducerades 1976 endast lyckats förbjuda en handfull industrikemikalier på federal nivå, i jämförelse med ett tusental i Europa. Det amerikanska systemet prioriterar pris och funktion på bekostnad av skydd för människor och miljö.

Ett avskaffande av handelshinder på kemikalieområdet kommer att bli svårt att genomföra och riskerar att öppna upp för godkännande av bekämpningsmedel och annat EU varit restriktiva att tillåta i stor omfattning. Även den svenska kemikalieinspektionen har formulerat oro kring att TTIP kan leda till en försvagad kemikalierreglering och att en regelutveckling kan hämmas av omständiga konsultationsförfaranden parterna emellan. Den Europeiska miljöbyrån (EEB) menar att bara det faktum att restriktioner eller förbud av giftiga kemikalier ses som handelshinder riskerar att leda förhandlingarna fel och avtalet riskerar hindra länder som Sverige från att gå före med nationell lagstiftning mot farliga kemikalier.

SKIFFERGAS OCH TJÄRSAND TILL EUROPA?

YTTERLIGARE ETT OMTVISTAT område inom ramen för förhandlingarna rör klimat- och energiarbetet. Lägre energipriser för den europeiska industrin förväntas främja konkurrenskraft och har varit prioriterat för EU i förhandlingarna hittills. EU-kommissionen vill att USA lättar på sina exportrestriktioner för att få tillgång till amerikansk skiffergas och råolja och minska EU:s beroende av rysk gas och olja.

Vilka effekter en storskalig import av skiffergas, tjärsand och råolja från USA skulle få för EU:s klimatarbete och gröna omställning är svårt att överblicka, men det lär knappast verka positivt på EU:s möjlighet att drastiskt minska sina utsläpp av växthusgaser. Om ett klimatavtal för med sig att olja och kol behöver lämnas i backen riskerar man att företagen som äger resurserna stämmer staterna som tvingar dem till detta. Med andra ord kan ett handelsavtal med investeringsskydd som ISDS försvåra klimatarbetet framöver.

Frihandel och klimat har länge behandlats helt separat, trots att förhandlingar om nya klimatavtal och handelsavtal i hög grad är beroende av varandra. Inom ramen för handelsavtal diskuteras sällan vilka effekter en ökad handel och allt fler varor som transporteras långa sträckor över världen kommer att ha på de utsläpp som klimatförhandlingarna syftar till att minska. Under 2014 läckte ett förhandlingsdokument för handelsavtalet Trans-Pacific Partnership (TPP) till allmänheten. I dokumentet fanns skrivningar om klimatförändringarna, som visserligen var svaga och icke-bindande, men likväl ett verktyg för stater att kunna försvara sin klimatpolitik om den skulle utmanas av ett företag i en skiljedomstol. Ett senare dokument visade dock hur USA:s förhandlare lyckats stryka alla skrivningar om klimatåtaganden i avtalet. Förhandlingarna är inte klara ännu men det är slående hur ekonomiska intressen för ökad handel vid upprepade tillfällen fått stå över klimatet.

FRIHANDELSAVTAL SOM FÖRHANDLAS INOM EU

Det finns förutom TTIP ytterligare några handelsavtal som förhandlas av EU-kommissionen just nu men som inte fått lika mycket uppmärksamhet.

CETA – handelsavtal med Kanada

The Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) är ett handelsavtal mellan Kanada och EU. Avtalet har förhandlats klart men måste godkännas av EU-kommissionen och EU-parlamentet innan det kan träda i kraft, tidigast under 2016. CETA ses ofta som en lillebror till TTIP och de har många likheter med varandra.

CETA-avtalet syftar till att underlätta tillträdet till marknaden för varor, tjänster och investeringar genom att avskaffa nästan alla tullar och minska ett brett utbud av icke-tariffära handelshinder. CETA tillhör också de första avtal som EU har förhandlat fram med en klausul om investeringsskydd, tvistelösningsmekanismen ISDS - ett område som efter ikraftträdandet av Lissabonfördraget ligger under EU:s kompetens.

CETA innehåller handelssamarbete vad gäller exempelvis livsmedel, offentlig upphandling och handel med tjänster. Offentligt finansierade välfärdstjänster såsom skola, vård och omsorg ska vara undantagna men flera parter varnar för att CETA kan tvinga fram privatisering av såväl befintliga som framtida välfärdstjänster och i synnerhet inom områden som redan har avreglerats - en privatiserad verksamhet blir svår, om inte omöjlig, att ta tillbaka i offentlig regi.

” Skola, vård och omsorg ska vara undantagna men flera parter varnar för att CETA kan tvinga fram en ökad privatisering av välfärdssektorn.

På båda sidor Atlanten har det riktats stark kritik mot avtalet från många medborgarrätts-, miljö-, konsument- och fackliga organisationer. Bland det som blivit mest kritiserat återfinns tvistelösningsmekanismen ISDS som vi också sett i TTIP. Det har även riktats kritik mot avtalets regelverk kring offentliga upphandlingar och vad det kan innebära för de enskilda länderna och det nationella självbestämmandet.

TISA - liberalisering av tjänstesektorn

Tjugofyra medlemmar av världshandelsorganisationen (WTO) samt EU:s samtliga medlemsländer förhandlar just nu om en liberalisering av handel som rör tjänster, det så kallade Trade In Services Agreement (TISA).

Idag utgörs 70% av EU:s BNP av tjänster men än så länge är handeln med tjänster inte så väl utbredd. Handeln av tjänster innefattar alltifrån transport-system, mobiltelefoni till kundtjänster. En ökad digitalisering har också gjort att allt fler tjänster nu kan handlas på en global marknad.

Enligt de utkast som har offentliggjorts i TISA-förhandlingarna ska offentligt finansierade välfärdstjänster som vatten- och energiförsörjning, skola, hälso- och sjukvård undantas i avtalet och ska även fortsättningsvis tillhandahållas av medlemsstaterna själva.

TISA avtalet bygger till stor del på WTO:s allmänna tjänstehandelsavtal (GATS) från 1995. I GATS kan länderna själva välja vilka tjänster man vill avreglera men det nu liggande förslaget i TISA förhandlingarna bygger på en

så kallad "negativ lista" där man uttryckligen pekar ut ett antal tjänstesektorer som inte omfattas av avtalet, alla andra tjänster omfattas. Det innebär att också nya typer av tjänster som kan utvecklas i framtiden också kan ingå.

Det finns flera kritiker, inte minst de europeiska fackförbunden som menar att det föreslagna avtalet är ett direkt resultat av det lobbyarbete som utförts av multinationella koncerner inom bank, energi, transport och andra tjänstesektorer. De vill istället se en så kallad "positiv lista" där man pekar ut vilka tjänster som kan vara förmån för handel, likt tidigare GATS avtalet och att resten av tjänstesektorn bör undantas.

TTP - handelsavtal med Stilla havsländerna

Vid sidan om TTIP-förhandlingarna förhandlar USA det mycket omfattande avtalet Trans-Pacific Partnership (TPP) – med flera länder kring Stilla havet, däribland Japan, Australien och Singapore. Förhandlingarna är i sin slutfas, men avtalet har fått omfattande kritik för inkluderandet av en ISDS-mekanism samt omfattande regelförändringar när det gäller immaterialrätt. Kritiker menar att avtalets immaterialrättsdel bygger vidare på det mycket kritiserade innehållet i ACTA-avtalet och därmed hotar medborgerliga rättigheter.

ACTA - handelsavtal om immaterialrätt

Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA) var ett handelsavtal som i huvudsak fokuserade på immaterialrätt, exempelvis upphovsrätt och patent. Efter att ha fått omfattande kritik från forskare och civilsamhälle för att strida mot EU:s medborgerliga rättigheter samt hota tillgången till generiska läkemedel fällde EU-parlamentet avtalet i juli 2012.

EPA - ekonomiska partnerskapsavtal med Afrika

Sedan drygt tio år tillbaka förhandlar EU fram så kallade ekonomiska partnerskapsavtal (EPA) med länder i Afrika, Västindien och Stilla havet. Det är bra då handel är viktigt för att bekämpa fattigdom och stödja utveckling i dessa regioner. Men avtalen har stött på motstånd för att de främst gynnar stora och resursstarka företag och länder. EU har fått kritik för att sätta sina egna intressen främst i förhandlingarna utan att ta hänsyn till ländernas utvecklingsbehov i framförallt Afrika.

GÄRNA FRIHANDEL

– men inte till vilket pris som helst

MILJÖPARTIET ÄR POSITIVA till fri handel. Vi välkomnar handelsavtal som tar bort onödiga tullar och minskar regelkrångel, så länge de inte gör avkall på regler och principer som införts för att skydda människor och miljö.

Det finns rättvis och hållbar handel som innebär att man tar bort tullar, gör världsekonomin mer effektiv och ger en rättvis konkurrenssituation i hela världen. Men i de handels- och investeringsavtal som förhandlas just nu är det helt andra principer och intressen som styr. Områden som tidigare var undantagna från frihandelspolitik, såsom folkhälsa eller stöd till fattigare länder, blir nu utmanade av regeringar och företag. Även världshandelsorganisationen WTO, som har i uppdrag att liberalisera det internationella utbytet av varor och tjänster, försöker introducera marknader inom områden som tidigare styrdes av andra principer. De har särskilt identifierat välfärdsstaten, inklusive offentliga skolsystem och sjukvård som områden som WTO anser bör öppnas upp för den globala marknaden.

EU är idag en stor global handelsaktör och EU-parlamentet spelar en viktig roll i Europas handelsrelationer eftersom parlamentet har veto när nya handelsavtal ska röstas igenom (vilket man också använde sig av när ACTA-avtalet stoppades 2012). Men förhandlingar om handelsavtalen har till stora delar skett utan insyn från EU:s medborgare och med stort inflytande från starka näringslivsgrupper. Det är inte konstigt att EU idag går de starka ekonomiska intressenas ärenden, då det är dessa som framförallt har råd att lägga stora resurser på lobbyism.

Under lång tid har det svenska näringslivet och svenska storföretag inkapslats i ett nationellt regelverk och varit beroende av beslut fattade i Sveriges riksdag. I dag har vi istället att göra med enorma globala koncerner med betydande ekonomiska, politiska och juridiska muskler. Många av dem har större omsättning än flera enskilda länders BNP. Om ett företag inte gillar regleringar eller

beskattning i ett land kan de flytta sin verksamhet till ett annat, och i ökad utsträckning tävlar länder om att erbjuda de mest fördelaktiga villkoren för att behålla jobb och investeringar i landet.

De handelsavtal som nu förhandlas riskerar att driva denna maktförskjutning ännu längre. I vågskålen ligger fackliga rättigheter och sociala krav, miljöhänsyn och konsumenters intressen. Ytterst handlar det om demokratins framtid. Tvistlösningsmekanismen ISDS avskräcker politiker från att utmana de globala storföretagen. De har redan skaffat sig en enorm ekonomisk makt och får i och med ISDS ett betydande juridiskt övertag. Handelspolitiken har förskjutits från avskaffande och nedmontering av tullar till att skapa ett internationellt juridiskt system som ger företagen rättsligt inflytande på demokratins bekostnad.

Det är viktigt att granska handelsavtalen noga. När Sverige gick med i EU hävdade förespråkarna att svenska kollektivavtal och miljöstandarder inte skulle påverkas. I dag vet vi att EU:s inre marknad genom EU-domstolen förändrat maktförhållandena på arbetsmarknaden och att vi tvingats acceptera kemikalier i våra livsmedel vi tidigare valt att förbjuda i Sverige.

Förhandlingarna om de nya handelsavtalen har redan kommit en bra bit på vägen, men det är inte för sent att ta upp kampen mot denna utveckling och istället bygga en arkitektur för rättvis och hållbar handel. Detta innebär inte ett slut på det ekonomiska utbytet över gränserna. Men det skulle innebära ett betydligt mer eftertänksamt och medvetet förhållningssätt till varför vi handlar och vem det tjänar. Om handelsregler inte tillåter de viktigaste åtgärderna för att ta itu med klimatförändringen - och de gör de inte idag - så måste handelsreglerna uppenbarligen skrivas om.

De hemliga förhandlingarna som omgärdar världens största handelsavtal måste fram i ljuset. Handelsavtalen TTIP, CETA och TISA som nu förhandlas går långt utöver vad vi brukar kalla frihandel. De skyddar och reglerar investeringar och immateriella rättigheter och tvingar på grundläggande förändringar i våra nationella lagar och regler, utan att ge rimliga möjligheter till påverkan eller ansvarsutkrävande genom demokratiska institutioner. Det handlar om regler och lagar som styr vår ekonomi och det samhälle vi lever i. Medborgare, frivilligorganisationer, folkvalda politiker och oberoende forskare måste ges full insyn och möjlighet att påverka innehållet i förhandlingarna. Först då kan vi få handelsavtal som på riktigt tjänar demokratin, medborgarna och miljön.

LÄS MER www.ttippen.se | Sveriges främsta blogg om TTIP, samlar nyheter och kritisk granskning av handelsavtalet mellan EU och USA.
I frihandelns goda namn | En genomlysning av debatten och forskningsläget om konsekvenserna av TTIP. Cogito & Katalys (2015)

KÄLLOR Canadian Centre for Policy Alternatives (2014), **Making sense of the CETA?** https://www.policyalternatives.ca/sites/default/files/uploads/publications/National%20Office/2014/09/Making_Sense_of_the_CETA.pdf ■ Corporate Europe Observatory (2014) **Who lobbies most on TTIP?** <http://corporateeurope.org/international-trade/2014/07/who-lobbies-most-ttip> ■ Congressional Research Service (2015) ■ **NAFTA at 20: Overview and Trade effects** <https://www.fas.org/sgp/crs/row/R42965.pdf> ■ Electronic frontier foundation **Trans-Pacific Partnership agreement** <https://www.eff.org/issues/tpp> ■ Environmental Law Institute (2009) **Ten essential elements in TSCA reform** http://www.edf.org/sites/default/files/9279_Denison_10_Elements_TSCA_Reform_o.pdf ■ EU-kommissionen **Webbplats om TTIP-avtalet** <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/> ■ EU-kommissionen **Webbplats om TISA-avtalet** <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/tisa> ■ EU-kommissionen **Webbplats om CETA-avtalet** <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ceta> ■ European Environmental Agency, EEA (2013) **Late lessons from early warnings: science, precaution, innovation** <http://www.eea.europa.eu/publications/late-lessons-2> ■ European Environmental Bureau, EEB (2014) **Regulatory rollback: how TTIP puts the environment at risk** <http://www.eeb.org/EEB/?LinkServID=4AFDDA9F-5056-B741-DB18FBAC26DE3743&showMeta=0> ■ European Parliament's Policy Departments (2015) **Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) - Key Studies** [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/544564/EXPO_BRI\(2015\)544564_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/544564/EXPO_BRI(2015)544564_EN.pdf) ■ European Parliament's Policy Departments (2014) **Risks and opportunities for the EU agrifood sector in a possible EU-US Trade Agreement** http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2014/514007/AGRI_IPOL_STU%282014%29514007_EN.pdf ■ European Parliament's Policy Departments (2014) **Negotiations on the EU-Canada Comprehensive Economic and Trade Agreement (CETA) concluded** [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/536410/EXPO_IDA\(2014\)536410_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/536410/EXPO_IDA(2014)536410_EN.pdf) ■ European Parliament's Policy Departments (2014) **Stakeholder, parliamentary and third country concerns about the EU-Canada Comprehensive Trade and Economic Agreement (CETA)** [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/536428/EXPO_IDA\(2014\)536428_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2014/536428/EXPO_IDA(2014)536428_EN.pdf) ■ European Parliamentary Research Service (2015) **Economic significance of trade in services Background to negotiations on a Trade in Services Agreement (TiSA)** [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549000/EPRS_IDA\(2015\)549000_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2015/549000/EPRS_IDA(2015)549000_EN.pdf) ■ Kommerskollegium (2014) **Regulativt samarbete och tekniska handelshinder inom ramen för Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)** <http://www.kommers.se/Documents/dokumentarkiv/publikationer/2014/TTIP-TBT-Snabbrapport.pdf> ■ Kommerskollegium (2012) **Potential Effects from an EU-US Free Trade Agreement – Sweden in Focus** <http://www.kommers.se/publikationer/Rapporter/2012/Potential-Effects-from-an-EUUS-Free-Trade-Agreement--Sweden-in-Focus/> ■ LO, TCO, SACO (2014) **Facklig policy inför förhandlingarna om ett handels- och investeringsavtal mellan USA och EU: Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP)** <http://loblog.lo.se/loblog/wp-content/uploads/2014/07/TTIP-facklig-policy-PDF.pdf> ■ The Guardian, Joseph Stiglitz (2015) **The secretive corporate takeover of trade agreements** http://www.theguardian.com/business/2015/may/13/the-secret-corporate-takeover-of-trade-agreements?CMP=share_btn_fb

KONTAKT

Max Andersson, EU-parlamentariker

- Bryssel: +32 2 28 45457
Strasbourg: +33 3 88 175457
 max.andersson@ep.europa.eu
 www.maxandersson.blogspot.se

Frida Johnson, politisk sekreterare

- + 46 70-988 48 55
 frida.johnson@ep.europa.eu

De Gröna | Europeiska fria alliansen
i Europaparlamentet

JA, JAG VILL...

- få mer information om Miljöpartiet de Gröna
- bli medlem i Miljöpartiet de Gröna
- bli medlem i Grön Ungdom (jag är under 26 år)
- bli medlem i Gröna Studenter

Namn:

Adress:

porto

Miljöpartiet de Gröna
Pustegränd 1-3
118 20 Stockholm